

Motion till riksdagen 2020/21:4064

av **Christina Høj Larsen m.fl. (V)**

med anledning av prop. 2020/21:191 Ändrade regler i utlänningslagen

---

1 Innehållsförteckning

1 Innehållsförteckning	1
2 Förslag till riksdagsbeslut	2
3 Inledning	2
4 Behovet av ändrade regler	3
4.1 Migrationskommitténs direktiv	4
5 Begränsningslagen	5
6 En feministisk regering med rötterna i arbetarrörelsen	7
6.1 Försämrad jämställdhet	7
6.2 Försämringar för barn	7
6.3 Försämrad arbetsmarknad	8
6.4 Försämrad integration	9
7 En återgång till utlänningslagen	9
8 Avslå propositionen	10
8.1 Översyn och övergångsbestämmelser	11
8.2 Verkställighetshinder	12
8.3 Rättssäkerhet	12
8.4 Regularisering	13

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen avslår proposition 2020/21:191 Ändrade regler i utlänningslagen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen vid en återgång till utlänningslagens lydelse före den 20 juli 2016 bör återkomma med förslag på översyn av lagen och nödvändiga övergångsbestämmelser och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning för att se över rättssäkerheten inom asylprocesser och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de ensamkommande barn och unga som varit i Sverige i över ett år ska beviljas permanenta uppehållstillstånd och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda möjligheten att införa en form av regularisering för den som drabbats av den bristande migrationslagstiftning som gällt de senaste åren och tillkännager detta för regeringen.

3 Inledning

Regeringen föreslår genom proposition 2020/21:191 Ändrade regler i utlänningslagen en rad förändringar i utlänningslagen (2005:716). Ändringarna innebär bl.a. att uppehållstillstånd som beviljas för bl.a. skyddsbehövande som huvudregel ska vara tidsbegränsade, att permanent uppehållstillstånd tidigast ska kunna beviljas efter att utlänningen har haft tidsbegränsat uppehållstillstånd i minst tre år och endast om vissa särskilda krav är uppfyllda. Regeringen föreslår också att ett försörjningskrav införs vid anhöriginvandring. Kravet innebär att anknytningspersonen även kan försörja den anhörige. En vuxen person som har vistats i Sverige med uppehållstillstånd och under den tiden fått en särskild anknytning till Sverige ska enligt propositionen kunna beviljas uppehållstillstånd om omständigheterna är särskilt ömmande. Vidare föreslår regeringen en återgång till de bestämmelser om uppehållstillstånd på grund av särskilt och synnerligen ömmande omständigheter som gällde innan lagen (2016:752) om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige trädde i kraft samt att det ska införas en möjlighet för vissa statslösa utlänningar som har fötts i Sverige och som har tidsbegränsat uppehållstillstånd att beviljas svenskt medborgarskap. Med anledning av förslagen i propositionen föreslås därtill följdändringar i vissa andra lagar.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 20 juli 2021 då lagen (2016:752) om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige (begränsningslagen) upphör att gälla.

Förslagen i propositionen bygger på betänkandet (SOU 2020:54) En långsiktigt hållbar migrationspolitik som lämnades av den parlamentariskt sammansatta migrationskommittén (dir. 2019:32) och några ytterligare förslag som utarbetats i Regeringskansliet för att hantera vissa brister i migrationskommitténs arbete.

4 Behovet av ändrade regler

Regeringen anser att ”Det finns behov av ändrade regler för att regelverket om möjlighet att beviljas uppehållstillstånd i Sverige ska vara långsiktigt hållbart och inte väsentligen avvika från regelverken i andra EU-länder. Regelverket ska vara humant, rättssäkert och effektivt och värna asylrätten.”

Vänsterpartiet instämmer i att det behövs en ny migrationspolitik. Vi anser att den svenska asyllagstiftningen behöver förbättras och utvecklas. Efter flera års tvära kast och otillräckligt beredd lagstiftning är det hög tid att skapa en genomtänkt och solidarisk flyktingpolitik som tar avstamp i internationella konventioner och deras andemening. Tyvärr lever denna proposition varken upp till regeringens ambitioner eller Vänsterpartiets förhoppningar.

Förslagen innebär att den kraftigaste omsvängningen av svensk migrationslagstiftning någonsin, med undantag av några mindre ändringar, nu ska göras permanent. Sverige föreslås få en lagstiftning som är näst intill så sträng den kan vara, utan att bryta mot de konventioner och den EU-rätt Sverige är bundet att följa. Denna förändring kommer att dramatiskt försämra förutsättningarna för de som söker skydd i Sverige, för integrationen och för samhället i stort. I propositionen konstaterar regeringen att förslagen kommer att leda till försämringar ur ett barnrättsperspektiv, försämrad jämställdhet, försämrad integration samt vissa försämringar avseende nyanländas hälsa. Förklaringen till att regeringen vill genomföra alla dessa försämringar är att den anser det sannolikt att de ska få färre människor att söka skydd i Sverige, och att de ska leda till att andra länder tar ett större ansvar. Vänsterpartiet står inte bakom ambitionen att färre ska söka skydd i Sverige. Det finns inte heller stöd för att de strängare reglerna kommer att leda till att färre söker sig hit eller att andra länder tar ett större ansvar, vilket fem år med begränsningslagen har visat.

Förslagen i denna proposition är i stället uttryck för den sämsta formen av symbolpolitik, som syftar till att skyla över denna regerings oförmåga att bygga upp en robust välfärd och utjämna klyftorna i samhället genom att skylla på de som sökt skydd från krig och förtryck. Som resultat blir Sverige ett sämre land att leva i, både för den som söker skydd och för alla andra som lever här.

Denna motion behandlar regeringens proposition, och kritiken i den riktas därmed i huvudsak mot regeringen. Vänsterpartiet vill därför förtydliga att den politik som högerpartierna (M, SD, KD och L) för är ännu värre, även om skillnaderna är sorgligt små.

Högerpartiernas projekt går ut på att attackera välfärden och bryta ned våra trygghetssystem. Till sin hjälp tar de ett parti som uttryckligen baserar sin politik på rasistiska idéer. Det syns tydligt i deras förslag på hur nyanländas rätt till ersättningar och bidrag ska begränsas. Genom att utmåla de som söker skydd här som hot och belastning blir de lättare att angripa och det bli lättare att neka dem deras rättigheter. I grunden vill högern skära ned på trygghetssystemen för alla, det är klassisk högerpolitik. Det är lättast att göra det för just dessa grupper, därför börjar de där. Migrationskommitténs sekretariat konstaterade i ett underlag till kommittén att EU-rätten inte tillåter den typen av åtskillnad mellan nyanlända och medborgare. Den väg högerpartierna föreslår kommer att drabba oss alla, om den blir verklighet.

Det är därför obegripligt att regeringen driver sin migrationspolitik i samma riktning. Socialdemokraternas främsta mål i migrationskommittén var att komma överens med Moderaterna, trots att det mycket tidigt stod klart att M saknade intresse av

att komma överens. De sökte sig i stället hela tiden längre högerut, närmare Sverigedemokraterna, för varje steg S tog i deras riktning. För att oavsett vilket förslag regeringen skulle lägga fram kunna säga att det inte är tillräckligt strängt. Därmed släppte S alla politiska ambitioner om en rimlig och hållbar migrationslagstiftning.

Vänsterpartiet menar att januaripartierna (S, MP, C och L) borde ha sökt samarbete och samtal med oss. En regering som bildades för att hålla SD borta från makten borde även verka för att minimera SD:s inflytande i deras viktigaste fråga. Genom ett sådant samarbete skulle Sverige ha kunnat få en verkligt hållbar, human, effektiv och rättssäker migrationspolitik.

4.1 Migrationskommitténs direktiv

Regeringens bedömning av behovet av en ny lagstiftning ligger nära migrationskommitténs direktiv. Regeringen skriver i propositionen att migrationskommittén inte gjort någon uttrycklig bedömning avseende behovet av lagstiftning. Vänsterpartiet ifrågasätter den slutsatsen då migrationskommittén genom sin ytterst medvetna tolkning och förvrängning av direktiven arbetat fram förslag som går i en mycket restriktiv riktning. Direktiven till migrationskommittén utgick i hög utsträckning från begränsningslagen och arbetet och inriktningen i migrationskommittén fördes i en än mer restriktiv riktning. Utgångspunkter och delar av uppdraget som kunde öppna för förslag i mindre restriktiv riktning valdes medvetet bort. Migrationskommitténs förslag utgör grunden för regeringens proposition, varför kommitténs tolkning av direktiven och bedömning av behovet av lagstiftning får väldigt tydliga effekter.

Enligt direktiven ska den framtida migrationspolitiken vara långsiktigt hållbar, human, effektiv och rättssäker. Dessutom ska det svenska regelverket inte väsentligen avvika från andra EU-länders. Kommittén arbetade i stället för att ta fram en så restriktiv lagstiftning som möjligt, utifrån argumentationen att lagstiftningen inte väsentligen bör avvika från de övriga nordiska ländernas. Därmed är förslagen som kommittén lägger fram betydligt mer restriktiva än övriga EU-länders lagstiftning. Detta framgår både av kommitténs betänkande och de jämförelser som Röda Korset tagit fram (Rätten till familjeåterförening – en europeisk jämförelse och Längd på uppehållstillstånd – en europeisk jämförelse). Kommittédirektiven säger ingenting om jämförelser med de nordiska länderna, det är något kommittén själv hittat på. Det är också en jämförelse som leder fel då varken Norge eller Danmark omfattas av samma EU-lagstiftning som Sverige.

Inte heller direktivet om att den framtida migrationspolitiken ska vara rättssäker har uppfyllts. Ett exempel på hur den föreslagna lagstiftningen fortsätter bygga in rättsosäkerhet i prövningar och avgöranden är genom att göra skillnad på tillståndslängder för olika skyddsgrunder. Att dra en tydlig gräns för om en person har skyddsskäl som flykting eller alternativt skyddsbehövande är mycket svårt, vilket bl.a. syns i utvärdering av Migrationsverkets handläggning som inte är enhetlig på denna punkt. Det har också konstaterats genom Asylrättscentrums arbete och rapporter. Dessutom förespråkar UNHCR, EU-kommissionen och Europarådet likabehandling av flyktingar och alternativt skyddsbehövande. Flyktingar och alternativt skyddsbehövande förenas av att de genom sin beviljade skyddsstatus bedöms ha rätt till skydd och endast kunna leva här. Utvecklingen i Europadomstolen pekar mot likabehandling mellan skyddsgrunder. Vänsterpartiet hade hellre sett en bred översyn av rättssäkerheten i asylärenden, något som vi fört fram i kommittén. En sådan transparent genomlysning med förslag till

förbättringar skulle dessutom kunna återupprätta en del av den legitimitet kring rättssäkerheten som tyvärr gått förlorad de senaste åren.

Vidare är det svårt att se vad som är effektivt och humant i en ordning där människor tvingas förlänga sina uppehållstillstånd med två års mellanrum trots att skyddsbehoven kvarstår i nästan samtliga fall. Det är också svårt att finna det humana i ett försörjningskrav som tvingar en förälder att välja vilket barn hen vill återförenas med, om familjeåterförening alls tillåts.

Den långsiktiga hållbarheten i lagstiftningen har av kommittén tolkats som att den ska hålla för politiska förändringar i riksdagen. Det står nu klart att högerblocket kommer att riva upp denna lagstiftning om de kommer till makten efter nästa val, varför även denna märkliga tolkning av direktivet kommit på skam. Vänsterpartiet vill hellre se en lagstiftning som är långsiktigt hållbar för de som söker skydd i Sverige och deras tillgång till de mänskliga rättigheterna, för jämställdheten, barns möjligheter att få sina rättigheter tillgodosedda och för goda förutsättningar för integration och etablering. En lagstiftning som avviker från den ambitionen kommer behöva kompletteras med olika undantagsbestämmelser när de orimliga och omänskliga konsekvenserna av den blir uppenbara. Därmed kan en sådan lagstiftning aldrig bli hållbar. Det, om något, borde vi ha lärt oss efter fem år med begränsningslagen.

Kommitténs arbetsätt och tolkning av direktiven har lett till att förslagen bygger på felaktiga premisser, nämligen att vi behöver en stram migrationslagstiftning för att klara av integrationen. Detta trots att kommitténs underlag visar att begränsningslagen inte hade någon effekt på hur stor andel av de asylsökande i Norden som sökte sig till Sverige och att Migrationsverkets prognos visar på små effekter av att återgå till den ordinarie utlänningslagen. Bland annat framgår det av propositionen att kommunmottagandet vid återgång till utlänningslagen antas öka med omkring 15 personer per kommun och år, i genomsnitt. Kommitténs betänkande visar även att antalet asylsökande inte påverkar integrationstakten.

Regeringens och kommitténs förslag vilar inte på den kunskap som finns och som tagits fram av kommitténs sekretariat. Förslagen motiveras med att det behövs en lagstiftning som asylrättsligt skrapar EU:s bottennivå för att förbättra integrationen, samtidigt som konsekvensanalyserna i kommitténs betänkande såväl som regeringens proposition tydligt visar att en sådan miniminivå – när det gäller t.ex. tillståndens längd och rätt till familjeåterförening – försämrar integrationen. Hade regeringen menat allvar med sin oro för att nyanlända ska drabbas av trångboddhet på grund av bostadsbrist eller av arbetslöshet på grund av otillräckliga språkkunskaper borde den lagt fram förslag på hur vi bygger Sverige rymligare och starkare genom att investera i bostadsbyggande, i sfi från dag ett och i det välfärdssamhälle som historiskt har visat sig vara den viktigaste och effektivaste integrationsmotorn, även i internationell jämförelse.

5 Begränsningslagen

Begränsningslagen kom till under speciella omständigheter, efter att fler än någonsin tidigare sökt asyl i Sverige och i EU under 2015. En lång rad omvärldsfaktorer samspelade. Historiskt många människor var på flykt i världen. Bland annat miljontals från inbördeskriget i Syrien som pågår på tröskeln till Europa, men också från fortsatt terror, förföljelse och inbördeskrig i länder som Afghanistan, Eritrea och Irak.

Undermåliga mottagandeförhållanden och bristande rättigheter i flyktingarnas grannländer, varav några inte ratificerat Genèvekonventionens senare tillägg och därför endast erkänner flyktingar från Europa, bidrog till att göra situationen ohållbar för flyktingar som i årtal levit där utan rättigheter och inte sällan under ny förföljelse.

EU:s bristande förmåga att komma överens om ett solidariskt mottagande där samtliga medlemsländer följer Europakonventionen och respekterar asylrätten samt ger skydd åt de som behöver det fördjupar utsattheten bland asylsökande som hamnar i läger i EU-länder längs unionens yttre gräns, på grund av den orättvisa Dublinförordningen. Det är uppenbart att EU-länderna vid EU:s yttre gränser saknar såväl förmåga som vilja att organisera ett värdigt mottagande med rättssäkra prövningar och att övriga medlemsländer saknar vilja att i sin tur omfördela asylsökande och att bidra till mottagandet. Det är alltså en värld i krig och konflikt och EU:s ohållbara och osolidariska system som helt bortser från Europas internationella förpliktelser gentemot människor på flykt som skapade situationen 2015.

Den svenska regeringen valde hösten 2015 att lägga fram begränsningslagen med motiveringen att Sverige under en tid behövde minska antalet asylsökande för att kunna hantera och förbättra mottagandet på sikt. Regeringen menade att färre asylsökande skulle vilja söka sig till Sverige om den svenska lagstiftningen anpassades efter EU:s miniminivå. Regeringen ansåg att detta även skulle förmå andra EU-länder att ta ett utökat ansvar. Regeringen hävdade att denna lagstiftning endast skulle vara tillfällig. Just lagens tillfällighet användes av regeringen som bärande argument för att göra inskränkningar som ett massivt antal remissinstanser motsatte sig. Det andra bärande argumentet var att lagstiftningen behövdes under en begränsad tid för att rusta mottagandet framöver.

Vänsterpartiet varnade redan då för att den tillfälliga lagstiftningen riskerade att permanentas på sikt, och för att en acceptans av denna lägstanivå skulle skapa politiska förutsättningar att fortsatt inskränka asylsökandes rättigheter även i andra europeiska länder. Vi kan nu tyvärr konstatera att våra värsta farhågor besannades. Sverige har under detta skamliga s.k. ”andrum” inte rustat samhället för ett bättre fortsatt mottagande, och övriga EU-länder har använt Sveriges minskade ansvarstagande som argument för att själva smita från sitt ansvar.

Ytterst riskerar denna ansvarslösa spiral att undergräva fundamentet för asylrätten. När världens rikaste länder, däribland Sverige, undan för undan kliver tillbaka från sina konventionsbundna löften är det svårt att se varför världens fattigaste länder, där majoriteten av världens flyktingar befinner sig, ska vilja fullfölja sina. Med förslagen i denna proposition ser vi dessutom att begränsningslagen nu i princip föreslås bli permanent.

Redan innan begränsningslagen trädde i kraft sommaren 2016 var det svenska mottagandet åter på normala nivåer, långt under genomsnittet för 2000-talet. 2020 sökte strax under 13 000 människor asyl i Sverige, och 2021 väntas omkring 15 000 asylsökande. Det är de två lägsta siffrorna för hela 2000-talet, och de beror givetvis till stor del på reserestriktioner som införts under coronapandemin. Detta är ytterligare ett exempel på att det är faktorer i omvärlden som påverkar hur många människor som söker skydd i Sverige, snarare än den svenska asyllagstiftningen. Vänsterpartiet menar att det saknades behov av begränsningslagen redan när den infördes och att lagen haft mycket allvarliga negativa konsekvenser för både den enskilde asylsökande och för samhället i stort.

6 En feministisk regering med rötterna i arbetarrörelsen

Förslagen i propositionen får omfattande negativa konsekvenser för många grupper av människor och för samhället i stort. Det är svårt att förstå varför regeringen går fram med förslag som endast leder till försämringar, och inte gör någonting bättre. Att en regering som kallar sig feministisk, som gjort barnkonventionen till lag och vars ledande parti har sina rötter i arbetarrörelsen lägger fram förslag som dessutom så tydligt försämrar situationen för kvinnor, barn och maktbalansen på arbetsmarknaden är i grunden obegripligt och oförlåtligt.

6.1 Försämrad jämställdhet

Regeringen konstaterar själv i propositionen att nyanlända kvinnors arbetsmarknads-etablering i genomsnitt tar längre tid än nyanlända mäns, samtidigt som kvinnor i högre utsträckning arbetar deltid och har otrygga anställningar, vilket väntas innebära att det kommer att ta längre tid för kvinnor än för män att uppfylla föreslagna försörjningskrav för permanent uppehållstillstånd och familjeåterförening. Det kan därmed även ta längre tid för kvinnor att bli svenska medborgare, vilket påverkar jämställdheten negativt.

Förslaget om försörjningskrav vid anhöriginvandring begränsar också kvinnors möjlighet till invandring och återförening, eftersom det är fler kvinnor än män som beviljas uppehållstillstånd på grund av anknytning. Kvinnor riskerar därmed att bli kvar i det förtryck och de krig som deras partner flytt från. Vidare konstaterar regeringen att vissa inlåsnings effekter kan uppstå för kvinnor. Det kan t.ex. handla om att kvinnor som kommer hit som anhöriga kan hamna i en beroendeställning eller att en existerande beroendeställning förstärks genom att försörjningskrav uppställs för anknytningspersonen. Regeringen och högerpartierna pratar ofta om att etableringen av nyanlända kvinnor på arbetsmarknaden behöver förbättras. Det är svårt att förstå varför de lägger fram och ställer sig bakom förslag som leder i motsatt riktning.

6.2 Försämringar för barn

Vänsterpartiet menar att rätten att leva med sin familj, som är fastställd i en lång rad konventioner som Sverige förbundit sig att följa, bör värnas och respekteras. Det är det enda humana och det enda värdiga ett samhälle som gör anspråk på höga ambitioner när det gäller barns rättigheter. Det är bra för samhället och för den enskilde, det är bra för integrationen och etableringen. Det framgår även av kommitténs betänkande att omfattande negativa konsekvenser följer av att familjer splittras, medan de positiva konsekvenserna lyser med sin frånvaro.

Vänsterpartiet anser att rätten att leva med sin familj, med de man älskar, inte ska avgöras av hur stor bostad man lyckas få tag på eller hur mycket man tjänar. Vi är därför emot att det uppställs försörjningskrav för att få återförenas med sin familj. Rätten att leva med sin familj ska inte vara en klassfråga. Förslagen som läggs fram i propositionen innebär att det blir just så. Det ser vi redan nu med den lagstiftning som råder under begränsningslagen. Om försörjningskrav uppställs måste de vara mycket lägre än i nuvarande reglering och med tydliga och omfattande undantag. De bör också formuleras på ett sådant sätt att anknytningspersonen inte tvingas välja vilket av sina barn hen har råd och möjlighet att återförenas med, så som är fallet med nuvarande

reglering. Om försörjningskrav uppställs måste det finnas undantag för när fristen kan tillåtas överskridas.

Konsekvensanalyserna i såväl kommitténs betänkande som propositionen visar tydligt att förslagen kommer att ha negativa konsekvenser för barn. FN menar att kontinuitet är viktig för barns uppväxt och en osäker och utsatt migrationsstatus inverkar negativt på barns välmående. Försenade eller utdragna beslutsprocesser kan också få ogynnsamma följder för barn som utvecklas och bl.a. påverka deras möjligheter att ta till sig utbildning. Barn riskerar att bli kvar i krig och förtryck när de nekas återförening med en förälder som fått skydd i Sverige. Uppnås inte försörjningskravet innan barnet hinner fylla 18 kanske de aldrig kan återförenas. Barnombudsmannen menar att flera av förslagen strider mot barnkonventionen och myndigheten förordar därför en återgång till utlänningslagen som den gällde före 20 juli 2016.

6.3 Försämrad arbetsmarknad

Begränsningslagen innebar ett skifte när det gäller synen på rättigheter och integration. Från att se rättigheter som en väg till integration valde en majoritet i riksdagen – under ledning av Socialdemokraterna – att använda undandragande av rättigheter som ett sätt att försöka skrämja bort människor på flykt. De tydligaste exemplen på detta skifte är de införda försörjningskraven för rätten att leva med sin familj och att få permanent uppehållstillstånd.

Regelverket ger arbetsgivarna ett styrkeövertag eftersom de i praktiken kan avgöra om arbetstagarna ska få stanna permanent i trygghet och få leva med sina familjer. Löntagare i sådan utsatthet är lätta att utnyttja, lätta att underbetala, att tafsa på, att byta ut och lätta att tysta. Det får allvarliga konsekvenser för den som utsätts direkt, men även för kollegan som arbetar bredvid. Löntagarkollektivet är aldrig starkare än de otryggaste på arbetsmarknaden.

När den begränsningslagen presenterades var LO mycket kritiskt eftersom reglerna liknar dem för arbetskraftsinvandring, som öppnat för ett omfattande missbruk. Farhågorna har besannats, vilket har belysts i otaliga rapporter och artiklar. Bland annat beskrev DN i ett reportage hösten 2020 hur personer med tillfälliga uppehållstillstånd tvingas jobba 13-timmarspass för 7 000 kronor i månaden, men har kontrakt som uppfyller kraven för permanent uppehållstillstånd, och hur företag vill sälja anställningskontrakt för 160 000 kronor. ”Det är välkänt att personer som utnyttjar såna här grupper ofta hotar med att gå till Migrationsverket om man klagar”, säger Christian Frödén, gruppchef för människohandelssektionen för polisen i region Stockholm.

Förslagen i denna proposition innebär att denna maktobalans blir en permanent del av svensk arbetsmarknad. Den S-ledda regeringen för oss därmed från den syn på rättigheter som arbetarrörelsen sedan begynnelsen stridit för, där rättigheter ses som verktyg för att ta bort hinder för jämlikhet och inkludering. I stället införs en högerdröm, där rättigheter är en belöning för den som trots alla svårigheter lyckas ta sig genom låsta dörrar och integrera sig på det sätt som för tillfället behagar de styrande. Ett sådant skifte får inte bara konsekvenser för dem som påverkas direkt, utan för oss alla i samhället.

Regeringen skapar därmed samma maktobalanser inom asyllagstiftningen som redan finns inom arbetskraftsinvandringen, och som regeringens största parti återkommande kritiserat, dock utan att åtgärda. Det är svårt att tolka på annat sätt än att viljan att hindra människor från andra länder att komma till Sverige har blivit Socialdemokraternas

överordnade mål, till och med överordnat arbetarrörelsens historiska kamp för lika rättigheter och större makt till arbetstagaren på arbetsmarknaden.

Detta är inte bara oanständigt – det är en nederlagsstrategi. Högern har i alla tider ansett att arbetarklassen sporras att arbeta hårdare och anstränga sig mer om den är hungrig, otrygg och livegen. Historiskt har arbetarrörelsen mött detta förtryck med kamp för allas lika rätt till frihet, trygghet och en lön att leva på. Nu använder S samma argument som högern alltid gjort. ”Integration” ska sporras med utsatthet och otrygghet.

Utan solidaritet krackelerar de värn och välfärdssystem som arbetarrörelsen har byggt upp för den som lever och verkar i Sverige. Som del av denna rörelse kommer Vänsterpartiet aldrig att acceptera ett sådant paradigmskifte kring synen på rättigheter i samhället, inte heller att löntagares position försvagas på ett sådant sätt. Frågan är varför Socialdemokraterna i regeringsställning aktivt väljer att göra just det.

Genom att införa försörjningskrav för permanent uppehållstillstånd och familjeåterförening undergräver regeringen också flera av sina övriga reformer för att förbättra etableringen av nyanlända. Snabbspår, svenskundervisning och komplettering av utbildningar från hemländerna för att kvalificera sig för samma yrke i Sverige prioriteras ned bland nyanlända. I stället tar man första möjliga chans till anställning för att få stanna permanent i Sverige och få möjligheten att återförenas med sin familj, oavsett vilket jobb det gäller. Det är ett slöseri med den kompetens som kommer till Sverige. Det leder också till undanträngningseffekter på arbetsmarknaden, där de med lägre utbildning kommer att få ännu svårare att få jobb.

6.4 Försämrad integration

Det framgår tydligt av konsekvensanalyserna i såväl migrationskommitténs betänkande som i regeringens proposition att jämställdheten, situationen för barn och förhållandena på arbetsmarknaden kommer att försämrats med regeringens förslag. Sammantaget kommer det att leda till en försämrad integration. Regeringen klarar därmed inte av att dra de mest uppenbara slutsatserna av sin egen konsekvensanalys. I stället konstaterar den dessa brister, antingen utan att alls bemöta dem eller i vissa fall motivera dem med att förslagets syfte – att färre ska söka asyl i Sverige – är överordnat, och dessutom ska leda till bättre integration. Detta trots att rekordfå människor sökt asyl i Sverige de senaste åren och att det saknas koppling mellan antalet asylsökande och integrations-takten. Det minsta man skulle kunna begära är att regeringen, om den anser att dessa åtgärder är nödvändiga också presenterar förslag för att möta de väldigt negativa konsekvenser som de bedöms få. Vänsterpartiet ifrågasätter huruvida regeringen lever upp till sitt ansvar gällande t.ex. barnkonsekvensanalys när den på detta sätt undviker frågan om hur förslagets omfattande negativa effekter för barn ska kunna balanseras.

7 En återgång till utlänningslagen

När regeringen nu lägger fram förslag på en ny lagstiftning som ska vara långsiktigt hållbar, human, rättssäker och effektiv bör den ta hänsyn till att den nuvarande lagstiftningen är en tillfällig parentes som infördes hastigt och utan tillräcklig beredning med den uttalade ursäkten att den endast skulle vara tillfällig. Och att den nuvarande lagstiftningen, trots förlängning, ännu inte utvärderats eller granskats i förhållande till

de syften regeringen motiverade den med. Av migrationskommitténs betänkande framgår att det inte kan ledas i bevis att det är den stramare asylagstiftningen som gjort att färre människor söker asyl i Sverige, och inte heller att en sådan lagstiftning har förmått andra medlemsländer att ta ett större ansvar, eller att Sverige under tiden har rustat sitt mottagande. Det kommitténs betänkande, och regeringens proposition, däremot med all tydlighet visar är att det finns mycket omfattande och allvarliga negativa konsekvenser av begränsningslagen, för såväl individer som för samhället.

Regeringen och kommittén borde ha tagit sin utgångspunkt i den ordinarie utlänningslagen (2005:716), i stället för begränsningslagen. Det finns flera delar i utlänningslagen som behöver ses över och som kan utvecklas för att skapa en humanare, mer rättssäker, långsiktigt hållbar och effektiv asylagstiftning. Vänsterpartiet har lyft flera sådana förslag i riksdagsmotioner. Om kommittén hade tagit utgångspunkt i utlänningslagen och adresserat de brister som finns i den genom konstruktiva samtal hade vi kunnat ta fram ett mycket bättre lagförslag än det som nu läggs fram.

Att regeringens och kommitténs förslag till så stor del utgått från begränsningslagen i stället för utlänningslagen skapar också ett annat problem. Eftersom det är i utlänningslagen förslagen till lagändringar föreslås genomföras blir konsekvenserna av förslagen svåra att överblicka. Det är oundvikligen så att systematiken i utlänningslagen på detta sätt påverkas och att följdändringar eller negativa konsekvenser som skulle behöva åtgärdas eller balanseras på så sätt riskerar att missas. Detta påverkar i sin tur rättssäkerheten negativt. I betänkandets konsekvensanalys påpekas att en återgång till utlänningslagen, det s.k. nollalternativet, skulle göra migrationslagstiftningen mindre komplex, dvs. mer överblickbar och rättssäker. Det är anmärkningsvärt att man trots detta konstaterande ignorerar följderna av att föreslå motsatsen.

Vänsterpartiet har sökt förhandla med regeringen och partierna som ingår i januarisamarbetet, men de har inte varit intresserade av att diskutera förslag som skulle kunna förbättra migrationslagstiftningen. Vi ser därmed inga anledningar till att föreslå kompromisser eller mindre justeringar av de förslag regeringen har lagt fram. Vänsterpartiets syn på de enskilda förslag som migrationskommittén presenterat och som i huvudsak stämmer överens med de som läggs fram i propositionen redogörs för närmare i vår reservation på kommitténs slutbetänkande En långsiktigt hållbar migrationspolitik (SOU 2020:54).

8 Avslå propositionen

Vänsterpartiet kan med stor sorg konstatera att det finns en majoritet i Sveriges riksdag som vill stoppa människorna som flyr från krig och förtryck, i stället för att bekämpa anledningarna till flykten och vapenexporten till de krigande förtryckarna. Som låter världens rikaste kontinent anlita turkisk militär och libyska miliser till att beskjuta människor på flykt och trycka bort dem från EU:s gränser, i stället för att samarbeta för ett humant mottagande av de som tvingas fly. Som använder bistånd för att tvinga fattiga länder att stoppa människor på flykt, samtidigt som den inte agerar för att stoppa skatteflykten från samma länder. I en tid då nöden är enorm, när rekordmånga människor befinner sig på flykt och de humanitära behoven är stora behövs Sveriges röst som humanitär stormakt. Regeringen vill genom denna proposition i stället göra Sverige till en humanitär lilleputt.

Vänsterpartiet anser att problemet är det faktum att människor runtom i världen tvingas fly för sina liv, inte att några få av dem vill söka skydd i Sverige. Tvärtom är det något vi är, och ska vara, stolta över. Att Sverige är känt som ett land där människors rättigheter respekteras, där även kvinnor och barn har rättigheter och goda förutsättningar att förverkliga sina livsambitioner är en bild vi vill värna och stärka. För att det ska vara annat än en bild i framtiden krävs dock aktiv handling. Ambitionen i denna proposition och hos de partier som står bakom den tycks vara att Sverige ska bli ett sämre land, som människor inte vill bo och leva i. Det är en politisk vision som Vänsterpartiet är mycket främmande för.

Insikten att undandragande av rättigheter aldrig stannar vid att omfatta specifika grupper förpliktigar. Asylrätten skapades inte för dagar av fred och frihet, utan för svåra tider då mänskligheten visar upp sina allra värsta sidor. I ruinerna av andra världskrigets förintelse och fasor, som då drivit många miljoner människor på flykt, kom insikten att det krävs ett löfte mellan stater för att i framtiden garantera människor en fristad undan krig, förföljelser och grymhet. Historiskt ser vi, från misslyckade internationella försök att enas om att rädda judar undan den förestående förintelsen 1938, till skärpt migrationslagstiftning i Sverige under Balkankriget och nutidens misslyckade försök att hitta gemensamma ansvarstaganden i EU, att det är lättare för stater att enas om att stänga gränser och skärpa lagstiftning än att besluta om system för att rädda människor på flykt. Därför är asylrätten en grundläggande rättighet som måste försvaras, i vårt samhälle och internationellt. Kvotflyktssystemet måste alltid kompletteras av andra vägar till skydd. Här behöver Sverige visa vägen genom att delta i fördelning av kvotflyktingar, omfördelning av flyktingar inom EU och samtidigt försvara rätten att söka asyl via fler lagliga vägar och en utlänningslag som rättvist och rättssäkert lever upp till innehållet och andemeningen i de konventioner Sverige är bundet av.

Mot denna bakgrund kan Vänsterpartiet inte stå bakom regeringens förslag. Förslagen som läggs fram kommer inte att leda till förbättringar av den asyllagstiftning som finns i den ordinarie utlänningslagen, som åter börjar gälla när begränsningslagen löper ut. Inte heller kommer förslagen att göra asyllagstiftningen mer långsiktigt hållbar, human, effektiv och rättssäker, snarare tvärtom. Därför anser Vänsterpartiet att propositionen bör avslås.

Riksdagen bör avslå proposition 2020/21:191 Ändrade regler i utlänningslagen. Detta bör riksdagen besluta.

8.1 Översyn och övergångsbestämmelser

När en ny lagstiftning ska ta vid efter det att begränsningslagen slutar gälla bör situationen för dem som drabbats av de senaste årens migrationspolitik åtgärdas. Vänsterpartiet anser även att regeringen borde ha adresserat problematiken med att utlänningslagen står över LVU, som i flera fall inneburit att beslut fattats om att utvisa barn som tvångsomhändertagits tillsammans med de föräldrar som förvaltningsrätten konstaterat saknar förmåga att tillgodose barnets behov.

Det finns flera andra liknande brister i den ordinarie utlänningslagen som borde ses över vid en återgång till den. En återgång till utlänningslagen kräver också särskilda övergångsbestämmelser för att exempelvis hantera återgången till permanenta uppehållstillstånd som huvudregel. Vid en återgång till utlänningslagens lydelse före den 20 juli 2016 bör regeringen återkomma med förslag på översyn av lagen och

nödvändiga övergångsbestämmelser. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

8.2 Verkställighetshinder

En del av de personer som fått avslag på sin ansökan om asyl kan inte återvända. I stället för att hantera detta faktum genom att föreslå möjligheter till uppehållstillstånd för dessa människor, har både Sverige och EU kommit med flera förslag på hur återvändandet ska öka genom hårdare tag och svårare levnadsvillkor för gruppen. Den uppenbara konsekvensen blir en större grupp papperslösa som lever i mycket utsatta situationer.

Varför människor hamnar i denna situation varierar. Dels kan det röra sig om statslösa som saknar anvisat mottagarland som ser sig vara folkrättsligt förpliktad att bevilja inresetillstånd. Dels kan en stat av politiska skäl vara ovillig att låta en medborgare återvända. En persons medborgarskap kan också ha dragits tillbaka eller så kan det vara omöjligt att ta sig till det anvisade mottagarlandet eller mycket svårt att få inresetillstånd.

I november 2016 tillsatte regeringen en utredning för att kartlägga förekomsten av och rättstillämpningen i ärenden om uppehållstillstånd där ett beslut om avvisning eller utvisning inte kan verkställas av praktiska skäl utanför den enskildes kontroll. Utredningens betänkande Uppehållstillstånd på grund av praktiska verkställighetshinder och preskription (SOU 2017:84), presenterades i november 2017 och visar att kraven på individen att bevisa att det finns praktiska hinder för återvändande är orimligt höga. Så är det även i fall där det i stort sett är omöjligt att få fram godtagbar dokumentation gällande praktiska hinder. Vidare godtar Migrationsverket sällan den dokumentation som lämnas. Möjligheterna att få stanna i Sverige på grund av praktiska hinder efter ett beslut om av- eller utvisning är mycket små, det handlar om drygt 10 personer per år.

Utredningen föreslår bl.a. ett förtydligande av lagstiftningen så att den vars avvisnings- eller utvisningsbeslut inte kan verkställas av skäl som ligger utanför individens kontroll beviljas uppehållstillstånd. Den föreslår också att frågan om statslösas rättsliga ställning utreds vidare. Tyvärr har regeringen inte tagit något av utredningens förslag vidare. Vänsterpartiet menar att det borde ligga i alla länders intresse att motverka en lagstiftning, vare sig den är svensk eller EU-rättslig, som för med sig att fler människor tvingas leva som papperslösa. Trots det får både Sveriges och EU:s politik just de konsekvenserna. Vi menar också att det är olyckligt att regeringen inte agerat utifrån de konstruktiva förslag som utredningen presenterat, utan i stället fortsätter på den inslagna och repressiva vägen. Vi beklagar också att migrationskommittén inte ville diskutera frågan.

Regeringen ska återkomma med förslag utifrån Uppehållstillstånd på grund av praktiska verkställighetshinder och preskription (SOU 2017:84). Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

8.3 Rättssäkerhet

Vänsterpartiet anser att rättssäkerheten inom asylprocessen behöver utredas närmare än vad som varit möjligt inom ramen för migrationskommitténs arbete. Därför bör en separat utredning tillsättas med syfte att lämna förslag på hur rättssäkerheten inom asylprocessen kan förstärkas.

Kommittén gör i sitt betänkande bedömningen att rättssäkerheten är god. Vänsterpartiet delar inte den bedömningen och anser dessutom inte att kommittén visar att det finns täckning för det påståendet. Att kommittén dessutom påstår att de förslag till förändringar i utlänningslagen som föreslås i sig kommer att leda till ökad rättssäkerhet är inte heller belagt. Tvärtom cementeras med förslagen flera källor till rättsosäkerhet såsom olika rättigheter vid olika skyddsgrunder. De senaste åren har visat att rättssäkerheten är allt annat än god. Det handlar om allt från svåröversiktlig materiell rätt till process och bedömningar som inneburit rättsförluster och i många fall reella hinder för skyddsbehövande människor att få asyl. En del strukturella problem finns också, t.ex. bristande kvinno-, barn- och hbtq-perspektiv, bristande anpassningar för personer med funktionsnedsättningar, tolkproblem och inkonsekventa och felaktiga förvarsbeslut.

Det finns omfattande kritik mot hur asylprocessen fungerar i dag, inte minst från asylrättsjurister, människorättsorganisationer och civilsamhällesorganisationer. Detta gäller t.ex. kvalitet och metoder för trovärdighetsbedömningar, medicinska åldersbedömningar och landinformation. Om rättssäkerheten inte utreds noggrant finns det risk för att förtroendet för asylprocessen försämras ytterligare. Förtroendet för processen är en förutsättning för acceptans av de beslut som fattas. En process med högre förtroende blir därmed mer effektiv.

Utredningen bör granska asylprocessens alla delar, och ta hänsyn till det som skiljer asylärenden från andra förvaltningsrättsliga processer och beslut. Utredningen bör särskilt studera hur förutsättningarna för extra utsatta och marginaliserade grupper kan förbättras och likställas med övriga grupper och den bör inte utgöras av parlamentariker.

Vänsterpartiet står bakom kommitténs förslag om att tillsätta en utredning som ser över hantering av offentliga biträden med fokus på asylärenden, men anser att en bred översyn av rättssäkerheten inom det migrationsrättsliga området alla delar också bör genomföras. Regeringen bör tillsätta en utredning för ett se över rättssäkerheten inom asylprocesser, utifrån beskrivningen ovan. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

8.4 Regularisering

Vänsterpartiet anser att det behövs en tydligare reglering i lagstiftningen för dem som levt i Sverige under lång tid utan tillstånd, en form av regularisering. Behoven av en lösning för dessa grupper har aktualiserats under coronapandemin, som lett till en ökad utsatthet och osäkerhet. Begränsningslagen har, tillsammans med flera andra ändringar av migrationspolitiken de senaste åren, lett till ett ökat antal papperslösa och till större utsatthet och osäkerhet inom gruppen. Bland annat behövs en långsiktigt hållbar lösning för dem som omfattas av den s.k. gymnasielagen, men också för andra som drabbats av lång väntan, ovisshet och rättsosäkra asylprocesser.

De som omfattas av den s.k. gymnasielagen kom till Sverige som barn och sökte skydd här undan krig och förtryck. De flesta kom innan migrationspolitiken svängde, högerpolitiker och borgerliga ledarsidor började skrika om systemkollaps och innan riksdagen bestämde att vi skulle ha en så sträng asyllagstiftning som möjligt. Genom gymnasielagen skulle de få en ny chans, men lagen var så dåligt konstruerad att den ovisshet och oro som drabbat gruppen kvarstår. Vänsterpartiet såg bristerna och försökte åtgärda dem, men regeringen var inte intresserad och nu lever många ensamkommande med konsekvenserna. I debatten kallas de för ”vuxna män utan

asylskäl”. Sanningen är att det handlar om barn som sökte och behövde skydd i Sverige. De har behandlats fruktansvärt illa till följd av politiska beslut och har hunnit bli vuxna under tiden.

När vi ser att ensamkommande far illa, att det psykiska lidandet växer, med en kraftig överrepresentation av självmord inom gruppen som följd, att de utnyttjas i brottslighet och är en del av ett växande skuggsamhälle så måste vi agera. Det är politiska beslut som skapat problemen och politiska beslut som kan åtgärda dem. En stor del av de ensamkommande som lever i Sverige har stadgat sig här. De har skaffat vänner och familjer, de har lärt sig språket, engagerar sig i föreningslivet och kämpar med studierna. Som alla unga människor. Det svenska samhället har dessutom investerat i dem och de är nu en del av Sverige. De är redo att bidra till samhället och de behövs i ett Sverige med en åldrande befolkning. Till följd av coronapandemin har utsikterna för att få de jobb som krävs för permanent uppehållstillstånd försämrats avsevärt. Utan politiska beslut som löser situationen kommer en stor del av gruppen att tvingas leva som papperslösa i Sverige. De ensamkommande barn och unga som varit i Sverige i över ett år ska beviljas permanenta uppehållstillstånd. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

En lösning behövs också för alla andra som drabbats av bristerna i den lagstiftning som gällt under senare år. Hur en sådan lösning ska utformas, vilka avgränsningar som behöver göras och vilka som bör omfattas är komplexa frågor som kräver närmare granskning. Vänsterpartiet anser därför att regeringen bör tillsätta en utredning som undersöker möjligheterna att införa en form av regularisering för de som drabbats så hårt av de omfattande brister som präglat migrationslagstiftningen de senaste åren. Det finns olika liknande regleringar i andra länder som en utredning bör undersöka. Regeringen bör utreda möjligheten att införa en form av regularisering för den som drabbats av den bristande migrationslagstiftning som gällt de senaste åren. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Christina Høj Larsen (V)

Gudrun Nordborg (V)

Linda Westerlund Snecker (V)

Jon Thorbjörnson (V)

Jessica Wetterling (V)